

IZ PERA
RECENZENATA

U novoj knjizi Vinicija B. Lupisa *Baštinske teme Boke kotorske* ujedinen je niz studija i znanstvenih radova te kritičkih prikaza vezanih uz povijesnu, povijesnoumjetničku i književno-povijesnu baštinu Boke kotorske, stvorenu tijekom stoljećâ unutar autohtone hrvatske zajednice, koja danas pripada teritoriju Crne Gore. Unutar sustavnoga Lupisova stručnog praćenja bokokotorskog područja zastupljene su na više mjesta književno-povijesne teme, a dvije veće zasebne studije u epicentar autora zanimanja postavljaju poeziju. U književno-povijesnoj studiji o rukopisnoj zbirci kotorskog pjesnika Živa Bolice Kokoljića iz XVII. stoljeća *Pohodjenje crkava koje su u Kotoru od Bratstva sv. Križa, i prvom Sv. Križu* Lupis je analizirao i valorizirao spomenute Kokoljićeve duhovne i himnodijske pjesme, koje su se sačuvale jedino u rukopisnom prijepisu kotorske plemkinje Franice Bizanti Arneri u prigodi njezine udaje i preseljenja na otok Korčulu, te ih stavio u kontekst njihova povijesnog prostora, vremena i žanrovskih specifičnosti. Drugi, primarno književno-povijesni rad *O nepoznatoj pjesmi o bokeljskom jedrenjaku* također je rezultat neumornoga arhivskog istraživanja i traganja za novim i nepoznatim materijalima, te je pjesma o prčanjskom jedrenjaku "Pirro S" iz arhiva Ostojić (Blato na Korčuli) promatrana u kontekstu tradicije stvaranja pučkih anonimnih prigodnica i komparirana s ostalim sličnim pjesmama maritimne tematike. U zadnjem dijelu knjige (poglavlje eseji) pronalazimo niz kraćih osvrtâ u kojima autor stručno prati odabrane bokeljske kulturološke pojave, važne obljetnice, prikazuje knjige i kulturne djelatnike. Svoj vrijedan doprinos autor pruža proučavanju povijesti hrvatske duhovne književnosti, posebice žanra hagiografije, iznoseći nove spoznaje i izvore o kultu svete braće Petilovrijenaca, kao kulturološkom fenomenu dubrovačkog i kotorskog srednjovjekovlja. Iako povijesnoumjetnički radovi čine najveći dio ove knjige, i unutar tih studija Lupis pruža niz novoistraženih činjenica bitnih

za povijest hrvatske književnosti, primjerice podatke o glagoljaškoj djelatnosti i uporabi hrvatskih liturgijskih knjiga u Gornjoj Lastvi, popis i opis rijetkih starih tiskanih knjiga i rukopisa pohranjenih u knjižnici samostana sv. Klare u Kotoru, osvrt na elemente povijesnoga i legendarnoga u noveli *Pustinjak* don Srećka Vulovića iz 1890., osvrt na književno-kulturni doprinos biskupa Pavla Butorca (1888.–1966.). U više svojih radova, u kojima se obrađuju višestruke kulturne i povijesne povezanosti između Boke kotorske, Korčule, Dubrovnika i Pelješca, Vinicije B. Lupis redovito spominje i književne veze, te se dotiče književne djelatnosti Augustina Jurja Draginića Šaške (1689.–1735.), kotorskog i splitskog biskupa Marka Kalogjere (1819.–1888.), a obuhvaća i iseljeničku književnost, unutar koje je osvijetlio književno-novinarski rad i djelo Luke Brajnovića Kotoranina. Možemo zaključiti da knjiga Vinicija B. Lupisa pruža važno vrelo pomno istraženih arhivskih podataka, koje autor uklapa u sintezu multidisciplinarnog proučavanja bokokotorskog područja, pružajući nam na uvid potpuno nove činjenice ili dovodeći postojeću poznatu građu u iscrpne komparativne odnose europskoga umjetničkog civilizacijskog kruga i konteksta. Budući da je bokokotorsko područje još uvijek nedostatno proučavano od hrvatskih znanstvenika, tim više je ova knjiga s obiljem novoistražene i višestruko proučene tematike dragocjena i iznimno potrebna.

U knjizi *Baštinske teme Boke kotorske* u različitim se tematskim cjelinama, istančanim stilom i dojmljivom znanstvenom erudicijom, prezentiraju probrani samostalni znanstveni članci, studije, osvrti i eseji povijesnog, povijesnoumjetničkog, relikviološkog, martirološkog i književnog karaktera, koji međusobno konvergiraju u interdisciplinarnu kulturološku studiju kojoj je zadaća ne tek zahvaćati nego i bistrirati u dubokom i neiscrpnom, ali i dobroano zatavljenom bazenu hrvatskoga povijesnog i kulturnog naslijeđa Boke kotorske.

Autor Vinicije B. Lupis, poput pravog bašćinca, jasnim stilom i znanstveno utemeljenim i nepobitnim činjenicama, ali ne bez duše i osjećaja, jer “rasutu bašćinu” ne skuplja da bi sebi nešto ušćario, nego da bi obilato i drugima davao, otvara niz tema koje su na izgled unaprijed bile osuđene na zaborav. Upravo je zaborav jedna od bolnih činjenica koja se proteže na otkrivanje, čuvanje i tumačenje tema vezanih uz naš nacionalni povijesno-kulturološki okvir izvan državnih teritorija Republike Hrvatske. Vinicije B. Lupis ne zaboravlja, štoviše, vrlo dobro pamti i zna “što je bilo i kako je bilo”, i ne ustručava se to reći.

U ovoj knjizi sažeto je tako puno: u njoj se isprepleću osobe i položaji, sveci i božanstva, mjesta i razmeđa, putovi i stranputice, pravda i intrige, kultovi i vjerovanja, mitovi i povijest, sudbine i stradanja, ljubavi i nadanja, znanost i umjetnost, građevine i vrtovi, slike i kipovi, tvarnost i opsjena, ideja i mimezis, teze i hipoteze, riječi i glazba, proza i stihovi ... No njezina najveća vrijednost je ta da se između njezinih korica osjeća duh Dalmacije kakva je nekad bila, i kakve više biti neće. Opojna zrioba Mediterana, prožeta hrvatskim kulturnim identitetom koji prihvaća i sublimira, razlaže i poštuje sve koji mu hoće dobro, ali ne bez reda i ustroja, jer slavne Bokeljske mornarice ne bi bilo bez jasnih zaduženja i odgovornosti te pravedne pripadajuće slave.

Autoru nije do slave, ali do istine svakako jest. Neki će reći kako nije važna spoznaja, nego put do nje, a Vinicije B. Lupis nam govori kako su važni i put i spoznaja, ali ne manje i uspomena na minula istinita vremena.